

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/a-c/witalis-brzeski/9489-Witalis-Brzeski.html>
01.05.2025, 19:35

podkomisarz **Witalis Brzeski**, ur.: 28 marca 1894 r. w Białej Cerkwi – Rosja, syn: Ryszarda i Marii, wyznanie: rzymsko-katolickie, narodowość: polska, wykształcenie: studiował na Wydziale Prawniczym, zawarł związek małżeński z Janiną Ejsmond, z którą miał syna Leszka. Po ukończeniu nauki w szkole, w 1914 r. wstąpił na Wydział Chemiczny Uniwersytetu w Kijowie. Podczas I wojny światowej, 25 stycznia 1916 r. został zmobilizowany do armii rosyjskiej, gdzie otrzymuje skierowanie do 4 Studenckiej Szkoły Oficerskiej w Kijowie. Po zakończeniu nauki, jesienią 1916 r. w stopniu chorążego został przydzielony do 89 Rezerwowego Pułku Piechoty. Z chwilą wybuchu rewolucji w 1917 r. wstąpił do Naczelnego Polskiego Komitetu Wojskowego, gdzie zorganizował koło żołnierzy polskich w garnizonie wojskowym w miejscowości Szuji na terenie Rosji. W grudniu 1917 r. został przerzucony wraz z jednostką na front rosyjsko-niemiecki, z którego zbiegł i wstąpił do III Korpusu Polskiego. W korpusie zajmował się werbowaniem ochotników do wojska. W czerwcu 1918 r. po rozwiązaniu Korpusu przez austriaków, rozpoczyna działalność konspiracyjną na terenie Kijowa. Wiosną 1919 r., po zajęciu Kijowa przez bolszewików, podejrzany o szpiegostwo zostaje aresztowany i osadzony w więzieniu w Białej Cerkwi. Ucieka z więzienia i ukrywa się we wsi Szamarajówka, aż do zajęcia terenów przez Wojsko Polskie. W grudniu 1919 r. zgłasza się jako ochotnik do wojska, gdzie otrzymuje przydział do 78 Pułku Piechoty, z którym przeszedł kampanię wschodnią^[1]. 30 października 1923 r. w stopniu podporucznika zostaje przeniesiony do rezerwy. Pod koniec 1923 roku, wstąpił do Straży Celnej. Po zaprzysiężeniu został skierowany do ISC Drohobycz, gdzie pełnił służbę na granicy polsko-czechosłowackiej. W 1925 r. został przeniesiony do Komisariatu SC w Siankach. Po reorganizacji służb granicznych, w marcu 1928 r. wstąpił do Straży Granicznej. We wrześniu 1939 r. został zmobilizowany do batalionu „Sejny” KOP. Z chwilą wkroczenia Armii Czerwonej do Polski, przekroczył granicę polsko-litewską i został internowany na Litwie. Prawdopodobnie w październiku 1939 r. udało mu się zbiec z obozu. Przedostał się do okupowanego kraju i włączył się do konspiracji. Został zaprzysiężony w konspiracji 1 grudnia 1939 r. W latach 1941- 1942 pełnił obowiązki Komendanta Obwodu ZWZ – AK Sokółka, a od 1942 r. pełnił obowiązki szefa Oddziału II Komendy Okręgu AK Białystok. Po zajęciu terenów wschodnich przez sowietów został 1 grudnia 1944 r. zatrzymany przez Smiersz i osadzony na terenie ZSRR w obozie kontrolno-filtracyjnym Nr 283 w Stalinogorsku. Zwolniony po rocznym pobycie w obozie. Powrócił do Polski w grudniu 1945 r. Po powrocie do kraju ponownie włączył się w nurt konspiracji. W latach 1946-1947 pełnił obowiązki prezesa Okręgu WiN na terenie Białostocczyzny. W kwietniu 1947 r. w Zambrowie ujawnił się przed Komisją Amnestyjną. Po ujawnieniu się zamieszkał w Warszawie, a następnie w Olsztynie, gdzie pracował w Urzędzie Celnym jako kierownik Wydziału Karnego. Po zwolnieniu ze służby w UC, podjął pracę w Centrostalu. W 1960 r. przeszedł na emeryturę. Zmarł 20 grudnia 1975 r. w Olsztynie^[2].

Przebieg służby w SG: w 1928r. oficer wywiadowczy IG w Nowym Zagórzu 25 stycznia 1929 r. został zaprzysiężony do służby w SG w latach 1930 - 1934 kierownik K-tu Worochta, IG Stryj w 1935 r. zastępca przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej przy Wschodnio-Małopolskim IOSG w 1938 r. kwatermistrz IG Stryj 15.03.1939 r. po likwidacji Obwodu SG Stryj został przeniesiony do Obwodu Suwałki na stanowiski kwatermistrza Obwodu.

Awanse:

aspirant (1928)

podkomisarz (1929)

w WP kapitan (1942)

major (1944)

Odnaczenia:

Srebrny Krzyż Zasługi

Medal Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości

Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918-1921

Order Wojenny Virtuti Militari V kl. (1944)

Krzyż Walecznych (1942)

Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami (1946)

Źródło: CDIA we Lwowie, Fond 204/2/792

Opracował: **Piotr Kozłowski**

[1] Komitet Krzyża i Medalu Niepodległości, Centralne Archiwum Wojskowe im. mjr. Bolesława Waligóry w Rembertowie, Odrzuc. 21.06.1938 Brzeski Witalis, s.2

[2] Na podstawie informacji przekazanych przez Piotra Łapińskiego.